

**ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**
(за вересень – жовтень 2023 р.)

Бюджетна політика

Звітний період відзначився: початком розгляду проєкту Державного бюджету України на 2024 рік у Верховній Раді України; розглядом змін до Державного бюджету України на 2023 рік з метою збільшити обсяги підтримки сектору безпеки і оборони; а також продовженням роботи щодо фінансування відновлення інфраструктури та соціальної підтримки населення.

Міністерство фінансів України поінформувало¹ про стан виконання Державного бюджету України за дев'ять місяців 2023 р. За оперативною інформацією Казначейства, за цей період до державного бюджету надійшло 2013,5 млрд грн (у т. ч. до загального фонду – 1274,9 млрд грн). Касові видатки становили 2821,8 млрд грн (у т. ч. загального фонду – 2117,9 млрд грн, або 93,0 % від розпису звітного періоду). *Для порівняння:* у січні – вересні 2022 р. доходи бюджету становили 1251,8 млрд грн, а видатки – 1746,9 млрд грн.

Як і в минулі місяці, пріоритетним напрямом видатків була сфера безпеки і оборони. Частка видатків на оборону в загальному обсязі видатків становила 53,5 %; на громадський порядок, безпеку та судову владу сягнула майже 13 %.

Інший пріоритетний напрям – видатки на забезпечення соціальної підтримки населення. У січні – вересні 2023 р. з державного бюджету на соцвиплати спрямовано 335,8 млрд грн, у т. ч.: 203,9 млрд грн на забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду; 77,3 млрд грн на соціальний захист громадян, які потрапили в складні життєві обставини; 34,4 млрд грн на підтримку малозабезпечених сімей та надання пільг і житлових субсидій громадянам; 18,2 млрд грн на соціальний захист дітей та сім'ї; 1,9 млрд грн на соціальний захист осіб з інвалідністю; 0,1 млрд грн на оздоровлення і відпочинок дітей, які потребують особливої уваги².

На придбання шкільних автобусів за 9 міс. 2023 р. між місцевими бюджетами розподілено кошти відповідної субвенції сумою 996,6 млн грн, або 99,6 % від затвердженого обсягу на поточний рік. Касові видатки становили 559 млн грн, за які придбано 249 автобусів (з 542 запланованих). Цього року субвенції використовували на умовах співфінансування з місцевих бюджетів, з яких

¹ У вересні до загального фонду держбюджету надійшло 144,1 млрд грн.
URL: https://mof.gov.ua/uk/news/u_veresni_do_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu_nadiishlo_1441_mlrd_grn-4223

² Мінфін: 3 початку року на соцвиплати було спрямовано 335,8 млрд грн.
URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_z_pochatku_roku_na_sotsviplati_bulo_spryamovano_3358_mlrd_grn-4237

передбачено виділити 597 млн грн (або 60 % до обсягу субвенції з держбюджету)³.

Тим часом Державний бюджет України за дев'ять місяців 2023 р. виконано з дефіцитом у 801,6 млрд грн (дефіцит загального фонду бюджету – 835,4 млрд грн при запланованому дефіциті за цей період у сумі 1384,7 млрд грн).

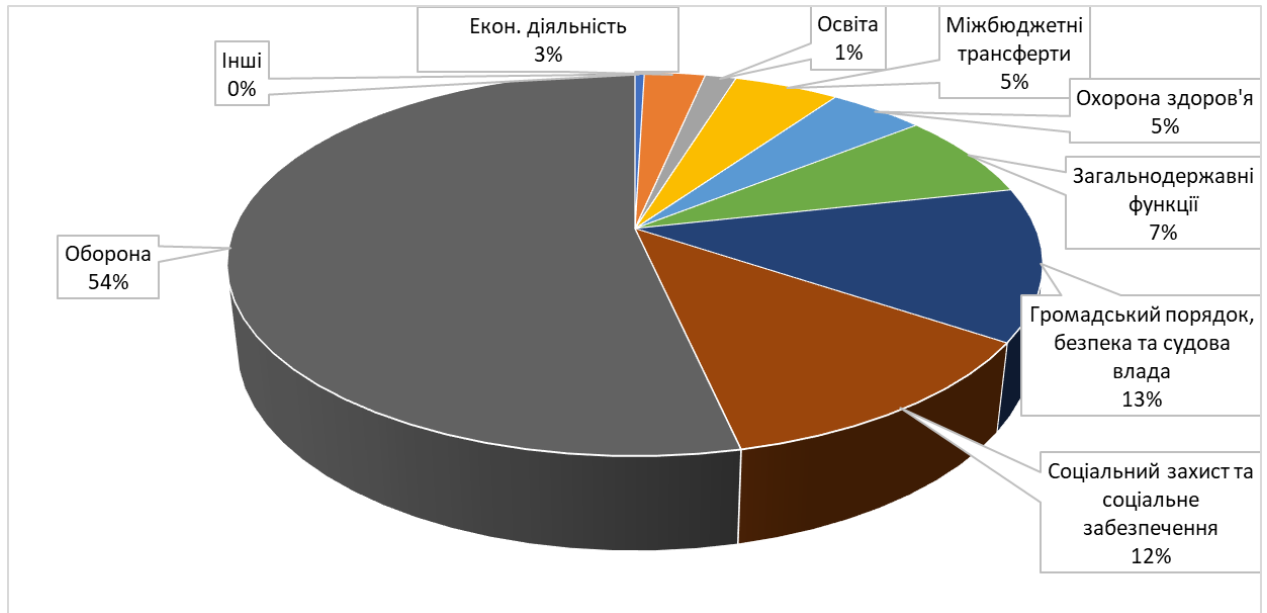

Рис. Видатки державного бюджету України за функціональною класифікацією видатків, %

Розпочато розгляд проєкту Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік», реєстр. № 10000 від 15.09.2023. Уряд України вніс проєкт ДБУ-2024, що передбачає встановити доходи на рівні 1 746,27 млрд грн, видатки – 3 308,95 млрд грн, дефіцит – 1 593,57 млрд грн. Загальний ресурс **на: національну безпеку та оборону** у 2024 р. сягне майже 23 % ВВП, або 1 784 млрд грн; соціальний захист населення – **468,8 млрд грн**; охорону здоров'я – **201,9 млрд грн**; **освіту – 178,8 млрд грн**⁴. 20 вересня 2023 р. на засіданні Верховної Ради міністр фінансів України С. Марченко представив проєкт Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік», а 19 жовтня 2023 р. Верховна Рада України прийняла постанову № 3421-IX «Про висновки та пропозиції до проєкту Закону України про Державний бюджет України на 2024 рік», якою схвалено Бюджетні висновки Верховної Ради України.

Уряду, зокрема, було рекомендовано під час підготовки проєкту Державного бюджету України на 2024 рік до другого читання: врахувати можливість збільшити планові доходи на 9,9 млрд грн у разі ухвалення законопроєкту «Про внесення зміни до підрозділу 4 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків», реєстр. № 9656-д; а також скоротити видатки на будівництво, ремонти і закупівлі майна в різних органах

³ Мінфін: З початку року на придбання шкільних автобусів використано 56 % субвенції для забезпечення доступу до якісного освітнього процесу.
URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_z_pochatku_roku_na_pridbannia_shkilnikh_avtobusiv_vikoristano_56_suvbentsii_dlia_zabezpechennia_dostupu_do_iakisnogo_osvitnogo_protsesu-4233

⁴ Сергій Марченко представив проєкт держбюджету-2024 народним депутатам України.
URL: https://mof.gov.ua/uk/news/sergii_marchenko_predstaviv_proekt_derzhbiudzhetu-2024_narodnim_deputatam_ukraini-4199

влади на майже 1,3 млрд грн; спрямувати додатково 573,9 млн грн на протезування для військових (завдяки зменшенню видатків на будівництво Меморіального комплексу пам'яті жертв Голодоморів в Україні); скоротити видатки на Бюро економічної безпеки на 409 млн грн і передати ці кошти на закупівлю сканерів для митниці на пунктах пропуску залізничного сполучення; виділити 376 млн грн на утилізацію твердого ракетного палива (завдяки зменшенню резервного фонду) тощо⁵.

Верховна Рада України 06 жовтня 2023 р. прийняла Закон України № 3415-ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» щодо фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони та вирішення першочергових питань». Передбачено скорегувати дохідну та видаткову частини державного бюджету з метою здійснення заходів для фінансування першочергових потреб держави, пов'язаних із діяльністю сектору безпеки і оборони, соціальної підтримки населення тощо. Зокрема, на національну безпеку та оборону буде спрямовано додаткові видатки розміром близько 303 млрд грн. Передусім такі видатки планують профінансувати через запозичення, що матиме наслідком збільшення дефіциту держбюджету до 2010,35 млрд грн (+290,66 млрд грн), що становитиме 32 % ВВП.

Триває робота щодо посилення прозорості в бюджетному процесі, зокрема в частині оприлюднення бюджетних запитів на 2024–2026 рр. За результатами моніторингу, проведеного Мінфіном⁶, на 29 вересня 2023 р. 79 головних розпорядників бюджетних коштів (або 98 %) оприлюднили власні бюджетні запити на 2024–2026 рр. на своїх офіційних сайтах (окрім головних розпорядників бюджетних коштів, бюджетні запити яких містять інформацію з обмеженим доступом). Відповідно до вимог Бюджетного кодексу України бюджетні запити розміщують не пізніше, ніж через три робочі дні після подання Верховній Раді України проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік. Оприлюднення бюджетних запитів свідчить про те, що попри умови воєнного стану в Україні забезпечено дотримання бюджетного законодавства та зобов'язань перед міжнародними партнерами щодо підвищення прозорості бюджетного процесу.

Уточнено деякі питання роботи органів державного фінансового контролю. Постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2023 р. № 1064, серед іншого, внесено зміни до пункту 4 Положення про Державну аудиторську службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 лютого 2016 р. № 43, та доповнено перелік завдань Держаудитслужби контролем за відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів довгострокових зобов'язань у межах державно-приватного партнерства умовам договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства, та вимогам бюджетного законодавства.

Продовжено роботу щодо забезпечення виконання державного та

⁵ Повідомлення у мережі Фейсбук голови Комітету з питань бюджету Р. Підласи. URL: <http://surl.li/mnwznz> ; Про висновки та пропозиції до проекту Закону України про Державний бюджет України на 2024 рік : Постанова Верховної Ради України від 19.10.23 № 3421-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3421-IX#Text>

⁶ Оприлюднення бюджетних запитів на 2024–2026 рр. головними розпорядниками коштів державного бюджету. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/opriliudnennia_biudzhethnikh_zapitiv_na_2024__2026_rr_golovnimi_roporiadnikami_koshtiv_derzhavnogo_biudzhetu-4219

місцевих бюджетів, зокрема:

– *проведено перерозподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів у рамках Програми з відновлення України.* Так, розподілено кошти розміром 5,29 млрд грн між місцевими бюджетами Вінницької (4 бюджети), Дніпропетровської (7), Житомирської (3), Київської (21), Кіровоградської (5), Одеської (7), Полтавської (8), Сумської (3), Харківської (3), Черкаської (2) та Чернігівської (6) областей (розпорядження Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2023 р. № 880-р);

– *здійснено розподіл частини освітньої субвенції та затверджено Порядок та умови її надання.* Кошти сумою 413,3 млн грн планують спрямувати на закупівлю: засобів навчання для навчальних кабінетів закладів загальної середньої освіти комунальної власності, що здійснюють освітній процес за Державним стандартом базової середньої освіти на першому (адаптаційному) циклі базової середньої освіти за очною, поєднанням очної та дистанційної форми здобуття освіти (256,4 млн грн); засобів навчання, мультимедійного й комп’ютерного обладнання та меблів для навчальних кабінетів для пілотних класів (113,2 млн грн); навчальної та навчально-методичної літератури, у тому числі їх електронних версій та з аудіосупроводом, для учнів та педагогічних працівників пілотних класів (43,7 млн грн); а також на підвищення кваліфікації відповідних педагогічних працівників (60,0 млн грн) (постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2023 р. № 1023).

Ухвалено рішення виділити кошти з фонду ліквідації наслідків збройної агресії:

- Міністерству освіти і науки на безповоротній основі для реалізації проєктів капітального ремонту навчального корпусу № 1 Державного біотехнологічного університету в смт Мала Данилівка Харківської області (116,1 млн грн) та капітального ремонту покрівлі Національного університету «Чернігівська політехніка» (63,6 млн грн). Видатки передають та проєкти фінансуватимуть за бюджетною програмою «Підготовка кадрів закладами вищої освіти та забезпечення діяльності їх баз практики» (розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 жовтня 2023 р. №894-р);

- Міністерству внутрішніх справ (для Державної служби з надзвичайних ситуацій) на безповоротній основі на бюджетну програму «Забезпечення діяльності сил цивільного захисту», у межах якої будуть, зокрема, реалізовані проєкти щодо капітального ремонту будівлі пожежного депо на шість виїздів у м. Чернігові (12,3 млн грн) та розроблення проєктно-кошторисної документації на проєктування об’єкта будівництва Державного пожежно-рятувального посту Головного управління ДСНС України у Херсонській області в селищі Високопіллі (1,2 млн грн) (розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 жовтня 2023 р. №895-р).

Триває робота щодо забезпечення фінансування низки невідкладних заходів. З цією метою прийнято рішення про виділення коштів з резервного фонду держбюджету для:

- надання одноразової грошової допомоги сім’ям загиблих військовослужбовців – Головному управлінню розвідки Міністерства оборони та Міністерству оборони (для Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту);

- здійснення заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, що склалася внаслідок підриву Російською Федерацією греблі Каховської гідроелектростанції – 183 млн грн Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів (для Державного агентства водних ресурсів), щоб забезпечити подання поверхневих вод каналом Дніпро – Інгулець для задоволення потреб населення Дніпропетровської і Миколаївської областей (розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2023 р. №837-р); 334,9 млн грн Херсонській обласній державній адміністрації (для Херсонської обласної військової адміністрації) (розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 жовтня 2023 р. №900-р та №901);

- закупівлі військової техніки та обладнання, іншого військового майна для здійснення заходів, пов'язаних зі зміцненням обороноздатності держави – Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації.

Національний інститут стратегічних досліджень
Жовтень 2023 р.